

Centri za mlade – od projekta do prakse (Youth centers – from project to practice)

Jagoda Dabo, Klaudija Salamon Benić, Mirjana Bolf Malović

Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije

Ključne riječi: savjetovalište, reproduktivno zdravlje, adolescenti

Spolno prenosive bolesti, neplanirane trudnoće i pobačaji te seksualno zlostavljanje, zbog proširenosti i posljedica koje ih prate, predstavljaju globalni javnozdravstveni problem, posebno adolescenata, budući su oni u toj dobi podložni rizičnom ponašanju. Dugoročnim posljedicama utječu na reproduktivno zdravlje i plodnost, te zdravstvene probleme i demografsko stanje u budućnosti.

Slijedom preporuka RAR istraživanja (Rapid Assessment and Response) o rizičnom ponašanju među osobito osjetljivim skupinama mladih, uz podršku UNICEF-a, u Rijeci i Splitu je tijekom 2002. godine proveden projekt «Otvoreni centri za mlade». Cilj projekta bio je osigurati kvalitetniju i dostupniju skrb za mlade u području spolnog i reproduktivnog zdravlja. Metode rada bile su edukacija interaktivnim metodama učenja, uspostava i rad savjetovališta za adolescente te organizirani ginekološki pregledi za osobito ugrožene adolescentice.

Evaluacija nakon završenog projekta pokazala je veliku zainteresiranost zdravstvenih i prosvjetnih djelatnika te jedinica lokalne samouprave, za nove metode rada i specifičnu zdravstvenu zaštitu adolescentne populacije. Brojna istraživanja i preporuke navedenih projekata ukazali su na potrebu funkcioniranja otvorenih i lako dostupnih savjetovališta za mlade u sustavu školske medicine, koje bi vodili postojeći timovi školske medicine, u suradnji s psihologom i ginekologom, uvažavajući postojeće prostorne i stručne kapacitete.

Tako u Rijeci od 2003. godine djeluje Centar za mlade – savjetovalište otvorenih vrata, u kojem jednom tjedno, puno radno vrijeme, rade specijalist školske medicine, psiholog, viša medicinska sestra, a od 2005. godine i ginekolog, na način da se na istom mjestu mogu obaviti ginekološki pregled, pregled mladića, osnovne pretrage i te dobiti savjet i upute. U savjetovalište mladi dolaze bez uputnice i dugog čekanja, takoreći „s ulice“, bez straha, srama i stigmatizacije okoline.

Osnovni ciljevi Centra za mlade

Dugoročni:

1. Smanjenje broja spolno prenosivih bolesti i infekcija i njihovih dugoročnih posljedica (neplodnost,

karcinom).

2. Smanjenje broja neplaniranih i neželjenih trudnoća i njihovih ishoda.

Kratkoročni:

3. Edukacijom učenika:

- podizanje svijesti i obaviještenosti o reproduktivnom zdravlju, planiranju obitelji, željenom potomstvu i odgovornom roditeljstvu,
- stjecanje znanja o spolno prenosivim bolestima, osobito o AIDS-u,
- osposobiti skupine mladih edukatora vršnjaka (peer education) u srednjim školama,
- poticaj i pomoć školama u provedbi sustavne edukacije o reproduktivnom zdravlju i ljudskoj spolnosti.

Materijal i metode

U radu je provedena edukacija interaktivnim metodama učenja, usmjerena ne samo na stjecanje znanja, nego i na razvijanje i mijenjanje stavova i ponašanja, u vidu rada u maloj grupi, kreativnih radionica, formiranje skupine mladih edukatora vršnjaka, te savjetovaniškog rada.

Program edukacije mladih edukatora obuhvaća sljedeće teme :

- Spolnost i odnosi među spolovima
- Svaka majka i dijete su važni
- Kontracepcija
- Spolno prenosive bolesti
- Zlostavljanje

Programom su obuhvaćene one srednje škole koje u dosadašnjem radu nisu bile obuhvaćene ili je obuhvat bio manje uspješan, s ciljem stvaranja većeg broja skupina mladih edukatora – vršnjaka pomagača, senzibiliziranih i educiranih adolescenata za problematiku zaštite reproduktivnog zdravlja.

Tijekom 2006. godine u Centar za mlade – savjetovalište otvorenih vrata, javilo se 2 035 učenika osnovnih i srednjih škola, te studenata, u vezi sa reproduktivnim zdravljem. Učenici osnovnih škola, u više od 2/3 slučajeva, došli su u pratnji majke. Glavni razlozi dolaska u savjetovalište u učenika osnovne škole vezani su za spolni razvoj, nepravilne menstruacijske cikluse i upalne promjene, dok je u adolescenata većina posjeta bila vezana uz savjetovanje o kontracepciji i sigurnosti pojedinih metoda kontracepcije, te znakove i simptome spolno prenosivih bolesti.

U razdoblju od 1.siječnja 2006. do 15.studenog 2006. u ginekološkoj ambulanti za mlade bilo je 405 posjeta, od toga 51 učenik osnovne škole, 209 srednjoškolaca i 144 studenata. Obavljeno je 175 ginekoloških sistematski pregleda i 85 ponovnih pregleda te 4 prva pregleda na kojima je dijagnosticirana normalna trudnoća (u 2 srednjoškolke i 2 studentice).

Tijekom sistematskog ginekološkog pregleda nađeno je 18 patoloških citoloških nalaza Papa testa (CIN I u 13 djevojaka, a CIN II u 5 djevojaka). U 12% pregledanih djevojaka izolirana je Chlamydia Trachomatis. HPV infekcija utvrđena je kod 3 studentice.

Stoga je nužno, što ranije, obuhvatiti spolno aktivne adolescente ginekološkom zaštitom, a u mladića po indikaciji učiniti probir na spolno prenosive bolesti, kao temeljni preduvjet očuvanja reproduktivnog zdravlja u zrelijoj dobi.

Zdravstveno odgojni rad (predavanja i radionice iz domene reproduktivnog zdravlja) odvijao se dijelom kroz aktivnost Centra za mlade, a dijelom kroz redovan rad Odjela školske medicine. U promatranom razdoblju ukupno je održano 83 sati predavanja, 10 sati tribina i 53 sata radionica.

Zaštita reproduktivnog zdravlja prioritetna je zadaća Centra za mlade. Kvalitetno sagledavanje i rješavanje javnozdravstvenih problema, vezanih uz reproduktivno zdravlje mladih, bit će moguće jedino koordiniranim udjelom obitelji, sustava zdravstva, odgoja i obrazovanja te ostalih društvenih institucija i službi, uz snažnu potporu društvene zajednice, s ciljem povećanja i usvajanja znanja, promjene stavova i promjene rizičnog ponašanja mladih. Treba ih provoditi kontinuirano i timski. Naročito je potrebno prepoznati i naglasiti ključnu ulogu specijaliste školske medicine u seksualnoj edukaciji adolescenata.

Osamnaest mjeseci postojanja ginekološke ambulante za mlade i tri godine rada Savjetovališta otvorenih vrata, u skladu sa zacrtanim ciljevima, opravdalo je svoje postojanje i ulaganje društvene zajednice u prevenciju i rano otkrivanje poremećaja reproduktivnoga zdravlja adolescentne populacije.

Kontakt.

Prim.mr.sc.Jagoda DABO

Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije

Odjel za školsku i sveučilišnu medicinu

Tel: 35 87 90, e-mail: jagoda.dabo@zzizpqz.hr

